

● TERROIR

Rozhovor

Uma bica e um pastel de nata, se faz favor

S Ivou Svobodovou, docentkou na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde vyučuje portugalský jazyk a jazykovědu, se znám z našeho společného rodného města i z univerzitních chodeb, kde se často setkáváme. Nad sklenkou portugalského červeného jsme si povídaly o krásné zemi, která ji chytila za srdce.

Ptala se: Tereza Winklerová

Nedá mi to, ale proč portugalská?

Nehledej v tom žádný racionální důvod. V době, kdy jsem začala portugalsčinu studovat, to byla velká neznámá. Takový náhodný experiment, potřeba vyzkoušet něco nového s tím, že osud s tímto rozhodnutím snad už nějak rozumně naloží. S humorem říkávám, že zřejmě při mně stál sám portugalský král Sebastian I.

Portugalská není úplně snadný jazyk. Neměla jsi chuť s jejím studiem někdy seknout?

Nebýt toho, že jsem se kdysi rozhodla vydat do Portugalska za prací, abych se tento složitý jazyk naučila používat i v reálném životě, tak bych pravděpodobně studium portugalského ukončila. Největší motivací k jeho prohlubování jsem zažila až po návratu domů, kdy jsem si ex post uvědomila pravý význam portugalského slova *saudades*. Stesku po zemi, která se pro mě stala druhým domovem. Začlenila jsem se mezi běžné lidi chodící do práce, na nákupy, na návštěvy, vařila v portugalské domácnosti, účastnila se místních akcí a večírků, oslav i festivalů. Měla jsem tak možnost poznat Portugalsko opravdu věrohodně.

Máš nějakou oblíbenou oblast?

Nejvíce času jsem strávila ve středním a jižním Portugalsku. Nyní ale často jezdím, především pracovně, na sever, který mi rovněž neskutečně přirostl k srdci. Je díky kombinaci horského reliéfu s oceánským nekonečnem oblastí velmi výjimečnou. Navíc tam žijí velmi příjemní, laskaví a milí lidé. Sever možno vnímat jako kolébkou portugalského království, vznikl tam portugalský jazyk, první psaná literatura, první památky, univerzity a knihovny.

Čím se tamní život liší od života u nás?

Tak zde začnu poeticky: probuzení do sluncem zalité krajiny doprovází šum a vláha oceánu, do níž se vmísí vůně portugalské ranní kávy. Následuje přivítání se členů rodiny v podobě dvou polibků *beijinhos* na tváře. Den pokračuje v tomto duchu. Běžný Portugalce netrpí prokletím života ve stálém spěchu, nepodléhá hektickému životnímu tempu až do takové míry, že by přehlížel svou rodinu, své přátele, natož aby se zapomněl sejít se svými nejbližšími v době večere u prostřeného stolu. Je vyrovnaný, neusiluje o kariéru, rád se šatí a žije společensky. Z místních lidí sálá jižanské teplo a vřelost, klid a duševní pohoda. Ale to víte, že se v nich skrývá i notná dávka jižanského temperamentu, takže sem tam se přivalí i bouřlivější vlna, která smete kde co. Ale to je spíše výjimečně. Jejich společenský život je založen na lidských principech, na důstojnosti a úctě nejen k sobě samotným a k rodině, ale také k cizím lidem a kulturám. A to navzdory všem problémům, kterým musí čelit. Takto jsem je poznala já, a přesně toho si na nich nesmírně cením.

Navštívila jsi někdy Tejo a Alentejo - známé vinařské oblasti?

Alentejo jsem navštívila již mnohokrát, a to jak vnitrozemí, tak pobřežní či pohraniční periferii. Je nedílnou součástí portugalské historie i současnosti, a to navzdory stále citelnějšímu vyhlazování. Jde o oblast povětšinou rurální, ale velmi rozmanitou především z hlediska fyzionomie. Co se folklóru a architektury týče, je kraj mezinárodně uznáván pro svou ucelenost ladící harmonicky se specifickou krajinou. Pobřeží je lemováno hornatými úseky a má mnoho překrásných, byť málo frekventovaných pláží. Oblast portugalsko-španělských hranic je hornatá, tyčí se na nich nádherné středověké ves-

● TERROIR

ničky, jako například Monsaraz s výhledem na meandrující řeku Guadianu a také na sousední Španělsko. Nejraději mám na nich ty kostelíčky, do nichž se chodívám občas schovat před tropickými vedry. V nich nacházím nejčastěji svůj vnitřní klid a tiše se svěřuji se svými tajnými plány. A vnitrozemí, tedy spíše ta východní část – tak to žije samozřejmě duchem vinařským. Vínice jsou velmi významné, víno je velmi chutné, nasáklé sladkou vůní květin, aromatem slunce, chutí lesního ovoce. Pro mě je tato oblast zajímavá i z hlediska jazykového, v dialektu je patrná italská koncovka, nejen ta z hroznů... Nesmím zapomenout zmínit starobylé město Évora nebo Beju, dále pak dubové a olivové háje a také vinařské stezky *rotas dos vinhos*. O Alenteju by se dalo vyprávět opravdu dlouho.

Portugalská kuchyně se velmi liší od té naší, jaké je tvé oblíbené, typické portugalské jídlo?

Portugalci vaří zdravě a jednoduše, v jejich jídelničce je však znát také asijský, africký a jihoamerický vliv, což je dáno přirozeně expandující historií země. Běžně se tak v kuchyni používají pálivé chilli papričky *piri piri*, skořice, vanilka, šafrán, kurkuma a římský kmín. Typičnost se pak odvíjí podle toho, zda se pohybujete na pobřeží, kde jídelničce vládne maso rybí včetně mořských plodů, či ve vnitrozemí, kde lidé jedí spíše maso vepřové, ale i drůbeží či králičí. Nejdůležitější součástí kuchyně jsou obiloviny, zelenina, ovoce, olivy, olivový olej. Co se mě týče, tak já mám nejraději *caldeirado* – dušené jídlo z různých druhů ryb a brambor a *cataplano* – dušené mořské plody s olivovým olejem a zeleninou, původem z Algarve. Pochutnám si také na *arroz de marisco*, pokrmu podobnému španělské paelle, a na tresce. Ta je připravovaná na mnoho způsobů, známá je *bacalhau com natas*, tedy treska

zapečená ve smetaně, nebo *bacalhau a brás*, což je treska na cibulce, s bramborem a černými olivami. Zbožňuji portugalský sýr *Queijo de Covilhã* z oblasti Beiry nebo sušenou horskou šunku *presunto* – ta nejlepší je ze severního města Chaves z oblasti *Trás-os-Montes*.

Nutno dodat, že Portugalci žijí proto, aby jedli, nikoliv jedí proto, aby žili. Ostatně to byla první věta, kterou jsem se naučila z učebnice portugalštiny. Je to opravdu tak. A nejde jen o tu tresku na tisíc způsobů v doprovodu s kvalitním vínem. Pestrý je i výběr předkrmů v podobě různých paštik a sýrů, či sladkého pečiva a dezertů. Vždy, když přiletím do Portugalska, mířím ke kroky k první kavárně, abych objednala *espresso uma bica a pastel de nata* *Queijo de Covilhã* – košíček z listového těsta se žloutkovou či pudingovou náplní. Má první slova v Portugalsku tedy zní: „Uma bica e um pastel de nata, se faz favor.“

Když se někdo rozhodne jet do Portugalska, co by podle tebe určitě neměl vynechat?

Portugalsko je velmi rozmanitá země. Nabízí řadu krásných míst i kulturních událostí, včetně hudebních festivalů a knižních trhů. Bohatě jsou i zvyky folklorní, univerzitní či oslavy na počest patronů jednotlivých měst. Je tu nespočet restaurací, kaváren a barů. Musím říct, že tady nuda skutečně nehrozí. Ze zkušeností, které jsem získala jako průvodce po Portugalsku, ale vím, že nejcennější zážitek si turisté odváží především z pobřeží. Doporučuji zastavit si na kterémkoliv pláži a dopřát si bez časové tísně onen nekonečný klid, vstřebat pohodovou atmosféru, sledovat vlny tříštící se o okolní útesy, nejlépe u sklenky korpulentního portského, a tak zůstat až do západu slunce, což je chvíle, kdy se bude vaše duše cítit nasycena.

A samozřejmě nutná otázka - jaký je tvůj vztah k vínu?

Mám velmi ráda portugalská vína, a to zejména z oblasti již zmíněného Alenteja, ale také z oblasti Douro, pro níž je typické víno portské, z oblasti Minha, odkud pochází unikátní mladé víno zvané *Vinho verde* či z oblasti Beiry proslulé především vínem značky *Dão*. Miluji odrůdu *Touriga nacional*, která má chuť po skořici, a voní po fialkách a po skalních růžích, nebo *Tinta roriz* – ta chutná zase po ostružinách, byť je v ní i dávka drsné pryskyřičnosti. Dále pak *Trincadeira*, nebo *Alicante bouschet* – to je francouzská odrůda, která se také dobře usadila v klimatu Alentejo.

Víno je pro mě něco jako putování časem. U sklenky Modrého Portugalu vzpomínám na minulost, Ryzlink pak doprovází celovečerní konverzace s rodinou i přáteli, a u Chardonnay se mi většinou rýsuje budoucnost, další plány a sny, které bych v životě chtěla uskutečnit. Můj vztah k vínu je tedy velmi přátelský, poetický, romantický, relaxační.

doc. Mgr. Iva Svobodová, Ph.D.

Působí jako docentka na FFMU v Brně, a to v oboru románské filologie se specializací na portugalský jazyk a jazykovědu.

